

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken 1. juledag 2015 Fredrikstad Domkirke

Vi lever i turbulente tider med stor usikkerhet. Krig og vold har rykket oss nærmere på flere måter. Mektige krefter i marked og politikk vil ha oss til å kjøpe deres varer og ideer. Vi lever i et globalt marked der de sterkeste fremstår i all sin selverklærte herlighet. I dette store bildet blir hver enkelt av oss små og maktesløse, utsatt for krefter og myndigheter som påvirker oss, ber om vår oppslutning og ikke sjelden overvinner oss med alle sine gode tilbud. Men er det herligheten vi kan se i reklamens glansbilder vi trenger i vår sårbarhet og fortvilelse? Er det den vi skal måle livene våre mot og strekke oss etter i en evig konkurranse for å nå suksess og tilfredstillelse?

Johannes skrev sitt evangelium mot slutten av det første århundret. Han levde i dagens Tyrkia og Syria i det som var et økonomisk og kulturelt veikryss mellom nord og sør og øst og vest. Det var et slavesamfunn med store forskjeller mellom rik og fattig. Det var et samfunn med stort mangfold i religion og livssyn som ble holdt sammen av den romerske militærmakten.

Den kristne kirke var ung og uferdig med mange ulikheter og spenninger i seg. Konflikten med synagogen var økende, ikke minst i kjølvannet av romernes rasering av tempelet i Jerusalem noen ti-år tidligere. Øyenvitnene til alt som skjedde med Jesus var i ferd med å dø ut, og trykket fra en stadig mer brutal keisermakt var en del av hverdagen for hele samfunnet.

De kristne menighetene var under kontinuerlig angrep. Keiser Domitian gjenopptok keiser Neros forfølgelse fra 60-tallet og forfulgte og drepte de

kristne. Den romerske kulturen fremhevet krigeren og voldsmannen som forbilde. De greske filosofene og en stor del av den økonomiske overklassen oppfattet deres budskap som tåpelig. Jødene anså dem som Gudsbespottere. De kristne var ikke så mange. De var under sterkt press. Og de var uenige.

Det var flere av dem som begynte å tvile på om tilslutning til kirken var verd prisen i møte med samfunnets utestenging og keiserens forfølgelser.

Johannes var gammel og erkjente at han kunne komme til å dø før Jesus kom igjen. Hans fortellinger levde i mange forsamlinger. Men Johannes innså at han måtte samle fortellingene og tegnene han hadde sett Jesus gjøre. Han måtte skrive dem ned slik at kirkens folk og alle folk kunne få klarhet i det ufattelig store som hadde skjedd med Jesus.

Johannes hadde stor innsikt i samtidens greske filosofi og den jødiske frelseshistorien. Han hadde mye erfaring med de romerske keiseres makt. Alt dette anvendte han i innledningen eller prologen til samlingen sin. Når vi nettopp hørte den lest, fremstår den som den mest storslåtte tolkningen av den kristne kirkes bekjennelse som vi kjenner. I et intenst poetisk språk bygger Johannes broen mellom Gud – den usynlige og utilnærmelige, og menneskene og vår verden med sitt mørke, sin sårbarhet og sine lengsler etter å bli sett og godtatt.

Johannes bruker et svært innholdstungt ord i Israelfolkets frelseshistorie for å beskrive hva som skjedde den gangen Jesus kom til verden og levde bant menneskene. Ordet han bruker er **skenå**. Det betyr «**å slå opp et telt**». Med denne uttrykksmåten gjenkaller Johannes Israelfolkets ørkenvandring etter utgangen av Egypt og før inngangen i det lovede land. Gud hadde hørt deres fortvilelse som innvandrere og underklasse i Egypt, og frigjort dem fra slaveriet. Men ørkenen var krevende og 40 år er lenge. Gud gjorde en avtale med Moses,

forteller historien, om å være tilgjengelig for Moses i et telt utenfor leiren. Og når Moses gikk dit, så folket skystøtten og ble betrygget i at Gud fortsatt var med dem selv om levekårene i ørkenen var langt fra kjøttgrytene i Egypt. Teltet ble i det lovede land erstattet av tempelet der Gud var tilstede i Det aller helligste, bak forhenget dit bare ypperstepresten hadde adgang. Etter hvert ble lovsamlingen, Toraen , som Gud hadde gitt Moses, også sett på som Guds tilstedeværelse. Og den fantes ikke bare i tempelet, men i synagogen også.

Men nå er det skjedd noe helt nytt, sier Johannes. Gud har slått opp sitt telt og kan gjenkjennes av alle. Gud finnes ikke i et tempel bak lukkede forheng eller innelukket i en bok.

Gud slår opp sitt telt som et menneske, født inn i den verden Gud har skapt og holder i sin hånd fra begynnelsen. I Jesus og de tegnene han gjorde og de ordene han brukte og som alle kunne se og høre, hadde Johannes sett glansen av den usynlige Guds herlighet.

Denne Guds herlighet var helt annerledes enn den romerske keiserens herlighet. Gud var ikke nok en helt som viste maktmenneskets herlighet. Gud var et sårbart menneske med en fødsel og oppvekst gjenkjennelig for alle slags folk.

Der den romerske keiserens herlighet viste seg i vold og undertrykkelse, viste Guds herlighet seg i frigjøring av de lidende og omsorg for de undertrykte.

Der maktelitens herlighet viste seg i overdådige gjestebud for spesielt inviterte, viste Guds herlighet seg i gjestebud der alle ble invitert uavhengig av kjønn, kultur og sosial klasse.

Der keiserens selverklærte herlighet viste seg i templer og ofringer til de mange gudene og særlig til ham selv, viste Guds herlighet seg i **en person**, som var sannheten og som viste veien til livet i all evighet.

Der keiserens makt manifesterte seg i dom, straffearbeid og brutale henrettelser, viste Guds herlighet seg i nåde og helbredelse.

Guds herlighet ble synlig i Jesus, mennesket Johannes hadde vandret sammen med. Gud er nåde, og Jesus er sannheten om Gud.

Johannes sin fortelling om Guds herlighet i Jesus har levd gjennom århundrene og gitt seg mange uttrykk. Flyktninger er tatt hånd om, syke er blitt pleiet, fanger er besøkt og bedt for, tørste og sultne har fått daglig brød og nye livsmuligheter, de nakne sjelene har funnet fellesskap og trøst. Dette har gitt mennesker glimt av Guds herlighet i en mørk verden.

Vi trenger slike glimt av Guds herlighet like sterkt i vår tid som i den kirken Johannes skrev til.

Vi trenger disse glimtene i en tid der herlighet knyttes til makt og rikdom og vellykkethet.

Vi trenger å bli rykket inn i nærheten av Guds nåde.

Glimtene av Guds herlighet har også manifestert seg i kunsten. Når Gud har blitt en del av verden, kan Gud også avbildes. Ikke i den dimensjonen vi ikke kan nå inn til og sette på begreper, men i Jesus og de tegnene han gjorde. Den kristne kirken brøt derfor opp fra det gammeltestamentlige billedforbudet, men det ble videreført i torahen og i koranen.

Bildene viser oss glimt av Guds herlighet fordi Gud er blitt menneske og derfor kan fremstilles i synlige tegn . Bildene forteller om Gud og gir oss frihet til å nærme oss den Den hellige bortenfor begrepene og ordene, de gir mysteriet et

sanselig uttrykk som viser oss at hele vår menneskelighet er omfavnet av Gud selv.

Musikken gir oss mulighet til å overskride vår snusfornuft og rasjonalitetens tvangstrøye og høre i glimt himmelske toner slik gjeterne hørte dem den gangen for 2000 år siden.

Et av de fremste slike glimt hører vi i denne gudstjenesten i utdragene fra Händels Messias. Dr. philos. Øivind Gulliksen skriver i en kronikk i Klassekampen rett før jul at Händels Messias er en obligatorisk del av juleforberedelsene. Musikken gir trøst og han kjenner hvordan tilværelsens byrder letter og gleden kan fullbyrdes i Halleluja koret.

Det er ikke alltid så lett å oppleve disse grenseoverskridende følelsene i møte med Den hellige i bilder og musikk. Gud har derfor gitt oss tegn vi kan holde oss til og som alltid er tilgjengelig for oss der Gud slår opp sitt telt i vår by og våre liv. I nattverdens brød og vin er Jesus Kristus tilstede for oss med nåde og sannhet slik Johannes proklamerte. Vi kan smake og se mysteriet at Gud ble menneske og blir menneske hver eneste gang nattverden forvaltes.

I nattverdens fellesskap med alle slektene som har gått foran oss og med alle slags folk over hele verden erfarer vi, midt i en kaotisk og mangfoldig tid at Gud er hos oss. Vi ser Guds herlighet utfolde slik den enbårne sønn har vist oss, full av nåde og sannhet i den korsfestede og oppstandnes legeme og blod. Det gir oss en forankring vi kan leve på og dø i.

Ære være faderen og Sønnen og Den hellige Ånd som var og er og blir en sann Gud fra evighet til evighet.

Amen

